

Helle Edvard

Puuseppä, kansanedustaja, kunnanvaltuuston puheenjohtaja

Edvard Helle (ent. Hällfors, joskus myös Hellfors) syntyi 13.4.1879 Tampereella. Hänen isänsä Elias Wilhelminpoika Hällfors syntyi Kurun pitäjän Pohjankapeen kylän Järvensivun torpassa torpparin poikana, mutta asui jo solmiessaan avioliiton silloisen Messukylän pitäjän Vehmaisten kylän Kröötin talon nuorimman tyttären Maria Liisa (Maija Liisa, Mailis) Yrjöntyttären kanssa Tampereella. Tuolloin vuonna 1859 hänen ammatikseen on merkitty tehtaantuonjohtaja, värimestari Finlaysonin tehtaalla. Eliakselle ja Mailikselle syntyi seitsemän lasta, joista kuitenkin kolme kuoli aivan pienenä. Edvard oli sisarussarjan nuorin. Edvardin ollessa 5-vuotias hänen isänsä kuoli (1884). Äitinsä poika menetti vuonna 1887.

Edvard sai kodin äitinsä sisaren Helenan (Leena Ulrika o.s. Walden) ja tämän puolison Juuse (Josef Mika Josefinpoika) Kajanderin luona. He molemmat olivat tuolloin töissä Finlaysonin tehtaalla. Kajanderien vanhimmat pojat olivat jo aikuistumassa, vain Fanny-tytär (*1872) oli syntynyt samalla kymmenluvulla kuin Eeti, kuten häntä Tampereella perhepiirissä kutsuttiin. Vuoden 1890 henkikirjasta löytyy seuraava tieto: alaikäinen kansakoulunoppilas Edvard Hällfors asui tätinsä ja tämän miehen huomassa talossa n.o 3 Skyttälässä.

Turun ev.lut. seurakuntien keskusrekisterin antaman todistuksen mukaan Edvard Hellfors tuli Tampereelta Turun tuomiokirkkoseurakuntaan vuonna 1891. Hän asui ilmeisesti vanhimman sisarensa Hildurin (*1864) luona, joka tuolloin oli jo avioitunut August Branderin kanssa. Myös Edvardin isovelji leipuri Juho Emil Heimo oli muuttanut Tampereelta Turkuun.

Edvard palasi kuitenkin melko pian, ilmeisesti syyskuussa 1893, takaisin Tampereelle. (Seurakuntien antamat muuttotiedot ristiriitaisia.) Veikko Helle muistelee kirjassaan "Puuseppä Suomen eduskunnasta" isänsä menneen 13-vuotiaana oppipojaksi urkuharmonitehtaalle Tampereelle. Erilaisissa asiakirjoissa esiintyy maininta, että Edvard oli käynyt kansa- ja käsityöläiskoulun.

Elämä ja työ Vihdissä

Vihtiin Edvard muutti 1900-luvun alussa. Kirkonkirjojen siirtopäiväksi on merkitty 9.5.1902, mutta Vihtiin muutto on todellisuudessa tapahtunut paljonkin ennen tuota virallista päivämäärää. Muutama kuukausi sitä ennen Edvard oli nimittäin jo vihittykin Vihdissä Alina Aleksandra Widellin kanssa. Vihkipäivä 11.1.1902. Vaimo oli Irjalan kartanon Suonpään torpan tytär, syntynyt Vihdissä 22.4.1880.

Edvard Hällfors tuli töihin Vihtiin, missä jo tuolloin oli muutamia puusepäntaiteilijoita. Kirkonkylässä asuessaan hän perusti ensimmäisen oman verstaan, joka tarjosi työtä myös muutamalle muulle. Puusepäntaiteilija toimi Sukselassa, ent. Björnvikin paikassa Grönavillassa.

Vihdin nuorisoseuran jäsenluettelosta löytyvät ensimmäiset tiedot Edvardin osallistumisesta varsin monenlaisiin rientoihin:

- Yhtyi seuraan 25.3.1903. Seuran puheenjohtaja 1909.
- Kirjastovaliokunnassa 1908, 1909
- Johtokunnassa 1904 –1909

- Johtajatar Berta Hernbergin johtamassa nuorisoseuran sekakuorossa 1903
- Voimistelijana nuorisoseuran voimisteluyhdistyksessä 1904 ja 1905
- Erosi seurasta muutettuaan Nummelaan ja siellä perustettuaan oman puusepäntiikkeen 1910
- Oli myöskin Vihdin torvisoittokunnan soittajana 1904 – 1906
- Otti osaa näytelmiin ja esiintyi m.m. "Tukkijoella" räätärinä sekä "Wiimeinen ponnistus" näytelmässä kasakkana.
- Vuoden 1905 alussa Edvard tuli mukaan Vihdin työväenyhdistyksen toimintaan (johtokunnassa varajäsen). Hän kiersi pitäjän syrjäkulmia myöten puhujana selvittäen työväestön yhteenliittymisen tärkeyttä. Marraskuussa 1905 hän oli yhdistyksen edustajana Sosialidemokraattisen puolueen edustajakokouksessa Tampereella. (Ketola: Kestävällä tiellä ss.48-49)

3.12.1905 eräät Vihdin työväenyhdistyksen jäsenet tekivät "ristiretken" Nummelaan ja tapasivat siellä puuseppä A. Sjelfmanin huvilaan kokoontuneita nummelalaisia työmiehiä ja –naisia, joita yhdistystoiminta kiinnosti. Tämä tilaisuus oli Nummelan työväenyhdistyksen perustava kokous. Edvard Hällfors piti puheen työväen aatteesta. Hänet myös valittiin kokouksen puheenjohtajaksi. (Ketola: Kestävällä tiellä ss.70-71)

Vuonna 1906 Edvard edusti vihtiläisiä sosialidemokraatteja Oulun puoluekokouksessa.

Vuoden 1907 maaliskuussa pidettiin ensimmäiset uuden järjestelmän mukaiset valtiopäivävaalit. Edvard Helle valittiin parlamenttiin. Ensimmäisillä yksikamarisilla valtiopäivillä vuonna 1907 hänet valittiin työväenasiainvaliokunnan jäseneksi sekä perustuslakivaliokunnan varajäseneksi. Ensimmäisenä varsinaisena istuntopäivänä hän käytti oman puolueensa ensimmäisen puheenvuoron puhuen teiden tekemisestä ja kunnossapidosta maalla.

Eduskunnassa Edvard Helle oli myös vuoden 1908 ensimmäisillä valtiopäivillä, 1909 toisilla valtiopäivillä sekä vuoden 1910 valtiopäivillä. Näinä vuosina hän toi monipuolisesti ja voimakkaasti esille maaseudun ja työväestön asioita.

Näin jälkeenpäin aivan ihmettelee, mistä Edvard oli saanut puhujalahjansa ja kiinnostuksensa yhteiskunnallisiin asioihin. Messukylän Kröötin sukulaisissa on kyllä ollut kunnalliselämään osallistuneita, mutta eihän Edvard varttunut äitinsä kotitalossa, vaan muiden sukulaisten hoivissa.

1910-luvulla työväenyhdistys ei enää ollut yhtä yksimielinen ehdokasasettelusta kuin alkuvuosina. Helleä arvosteltiin mm. tämän kannasta suostuntaveroihin, jotka olivat välillisiä veroja kuten paloviinavero, mallasjuomavero, pelikorttivero ja leimavero, joiden tuottoa käytettiin mm. koululaitoksen ja rautateiden kehittämiseen. Hellen mielestä eduskunnan piti myöntää hallitukselle oikeus suostuntaveroihin. (Ketola: Kestävällä tiellä s. 100)

Nummelan työväenyhdistys Elon johtokunnassa Edvard Helle oli vuodesta 1911 lähtien, vuodet 1913 – 1921 rahastonhoitajana. Hän oli mukana puhujaseurassa, näyttämötoiminnassa, hänen ehdotuksestaan valittiin kirjastotoimikunta.

Kuukausikokouksessa syyskuussa 1915 Edvard Helle alusti kysymystä oman osuuskaupan perustamisesta Nummelaan.

1916 hän laati piirustukset, joiden pohjalta voitiin toukokuussa 1916 ryhtyä laajentamaan Rientolaa. (Ketola: Kestävällä tiellä ss. 110,121, 139)

Toukotöiden alkaessa keväällä 1917 puhkesi koko Vihdin alueella maataloustyöntekijöiden lakko. Työläisten vaatimuksena oli 8 tunnin työpäivä. Nummelan työväenyhdistys ei ottanut kokouksissaan kantaa lakkoon. Edvard Helle oli omaksunut lakkoon nähden sovitteluvan kannan, mikä ei kuitenkaan saanut kaikkien kannatusta.

Huhtikuussa 1917 Helle valittiin työväestön edustajana Vihdin elintarvikelautakuntaan. (Ketola: Kestävällä tiellä s. 140)

Syksyllä 1917 perustettiin Nummelan työväen järjestyskaarti. Työläisten nouseminen kapinaan johtui lähinnä nälästä ja yhteiskunnallisten uudistusten viipymisen aiheuttamasta katkeruudesta. Tammikuussa 1918 punakaarti (ent. järjestyskaarti) ryhtyi hoitamaan elintarvikkeiden jakelua toimittamalla pakko-ottoja seudun maataloilla.

Kunnallinen "vallankumous" tapahtui Vihdissä 28. päivänä tammikuuta 1918, jolloin Vihdin tutkijalautakunta oli aamulla kokoontunut käsittelemään valituksia taksoituslautakunnan asettamista veroäyrestä. Kunnantalon pihalle oli kokoontunut satoihin nouseva kansanjoukko. Se sulki tutkijalautakunnan kokoushuoneeseen, asetti vahdit ovelle ja aloitti kansalaiskokouksen. Edvard Helle oli ainoa tutkijalautakunnan jäsen, joka sai poistua kokouksesta. Hänet valittiin kansalaiskokouksen puheenjohtajaksi. Kansalaiskokouksen päätös oli tilanteen huomioon ottaen varsin maltillinen. Tutkijalautakunta kutsuttiin kuulemaan päätöstä, jonka Edvard Helle luki. (Ketola: Kestävällä tiellä ss. 150, 152, 159, 160)

Nummelan punakaartin esikuntana toimi vallankumouksellinen aluekomitea, johon myös Helle kuului aluksi. Hän erosi siitä kuitenkin jo helmikuun alussa. Aluekomitean tärkein tehtävä oli muonituksen järjestäminen. Se myönsi myös kulkulupia ja huolehti joukkojen majoittamisesta. (ss. 162 – 164)

Punaisten tappion jälkeen useat Nummelan punakaartilaiset ilmoittautuivat vapaaehtoisesti valkoiselle kaartille. Monet joutuivat vangeiksi 25. päivä huhtikuuta 1918. Vangit lähetettiin Suomenlinnan leirille. Myös Edvard Helle joutui sinne. Hänet vapautettiin 1.8.1918 syytteestä.

Punaisten itsensäkin keskuudessa oli tullut ristiriitaa siitä, että kapinaan osallistumisen seuraukset olivat kovasti vaihdelleet. Alkuvaiheessa pidätetyt olivat saattaneet tulla sattumanvaraisesti ammutuiksi. Piileskelemään onnistuneet pääsivät jopa kohtuullisiksi katsottavilla seurauksilla. Erikoisesti katkeruus kohdistui kaikkien tuntemaan sosialidemokraattiseen kansanedustajaan, Edvard Helteeseen, jonka VRO:n (ValtioRikosOikeuden) 38. osasto oli vapauttanut syytteestä.

Valtiorikosoikeuden syyttäjistö kiinnostui uudelleen Helteestä sen vuoksi, että hän oli jälleen kansanedustajaehdokas. Lisäaineiston perusteella valtiorikosoikeuden 3. osaston virallinen syyttäjä katsoi tammikuussa 1919, että asia on otettava uuteen käsittelyyn. 19.1.1919 valtiorikosoikeus päätti olla suostumatta aikaisemmin annetun vapauttavan tuomion purkamiseen. Vihdin uusi nimismies K.W.Korte ei vielä kukaan antanut periksi, vaan huhtikuussa 1919 pyysi maaherraa harkitsemaan, eikö "Helle, joka nykyään on kansaneduskunnan jäsenenä, olisi saatettava uudelleen syytteeseen sekä valtion- että maanpetoksesta ynnä rikoksesta julkista viranomaista (Vihdin tutkijalautakuntaa) vastaan sen ollessa virantoimituksessa". Lisätodistajia kuulusteltiin. Oikeuskansleri Axel Charpentier totesi maaherralle, että valtiorikosoikeuden päätöksen jälkeen uusia todisteita ei ole ilmennyt, minkä vuoksi hän ei katso olevan aihetta puuttua asiaan. (Ketola: Vihdin historia I: ss.30-32)

Edvard Hellen toinen työjakso kansanedustajana (1919 – 1921) jäi lyhyeksi. Mutta esim. 2.5.1919

hän käytti voimakkaan omakohtaisen puheenvuoron, kun välikysymyskeskustelu valtiollisten vankien kohtelusta jatkui.

8.12.1920 hän puhui viimeisen kerran suuressa salissa käsiteltäessä kunnallisveroja. 27.9.1921 hän pyysi jatkuvan sairauden vuoksi vapautusta eduskuntatyöstä. Lääkärintodistuksessa mainitaan : sydämen toiminnan säännöttömyyttä (Arythmia cordis) sekä yleistä hermostollista masentuneisuutta.

Ensimmäisissä yleiseen ja yhtäläiseen äänioikeuteen perustuneissa kunnallisvaaleissa Edvard Helle valitaan Vihdin kunnanvaltuustoon ja heti myös sen puheenjohtajaksi. Kun Helle oli ensin sosialidemokraattien äänillä valittu puheenjohtajaksi, hän seuraavassa vaalissa sai jo useimmat porvarillisetkin äänet. Helteen johtamistaito ja maltillinen harkintakyky sai tunnustusta yli puoluerajojen. (Ketola: Vihdin historia I ss. 42-43)

Helle oli valtuuston puheenjohtajana 1919-1924. Vuoden 1925 alussa hän kieltäytyi ottamasta vastaan valtuuston puheenjohtajan tehtävää. Puusepän asemasta hänen tittelikseen merkittiin yhä useammin "tehtailija". (s. 47)

Vuoden 1925 kunnallisvaalien ehdokasasettelussa oli tapahtunut suuri muutos, kun Edvard Helle oli siirtynyt sosialidemokraattien ehdokaslistan ykköspaikalta porvarillisen ryhmän toisen listan seitsemännelle ehdokassijalle.

Teoksessaan Kestävällä tiellä (ss. 215-216) Eino Ketola on todennut, että Edvard Hellen poliittisen toiminnan viimeiset vuodet sisältävät ristiriitaisuuksia, jotka nostavat esille kysymyksen, olisiko hän pitkän poliittisen uransa jälkeen luopumassa sosialidemokraattisesta kannastaan. Olipa selitys Edvard Hellen poliittiseen käännökseen mikä tahansa, hän aikaisemman toimintansa perusteella sosialidemokraattisena kansanedustajana ja kunnallismiehenä kuului 1900-luvun alun työväenliikkeen merkkimiehiin Uudellamaalla.

Ilmeisesti Edvard Helle myös keskittyi kaksikymmenluvun korkeasuhdanteessa enemmän yrityksensä kehittämiseen.

Vihdin kunnan keskusarkistossa säilytettävistä asiakirjoista löytyvät vielä seuraavat tiedot:

- Kunnanvaltuutettu tai varavaltuutettu v. 1919, 1920-1922, 1923-1925, 1926-1928, 1929-1931
- Nummelan kansakoulun johtokunnan jäsen 1917-1931
- Taksoituslautakunnan jäsen v. 1923, 1928-1930
- Rakennuslautakunnan jäsen v. 1922
- Kantakirjaston johtokunnan jäsen 1919-1922
- Nummelan äänestysalueen vaalilautakunnan puheenjohtaja 1922-1930

Edvard Hellen muusta toiminnasta kotikunnan tai kotikylän asioiden hoidossa mainittakoon vielä:

Vihdin ensimmäinen kauppaosuuskunta oli varsin laajapohjainen, sillä siihen kuului suurtilallisten ohella monia työväenliikkeen piirissä toimivia jäseniä mm. Edvard Helle. Osuuskunta perustettiin 1903, myymälät sijaitsivat kirkonkylässä, Nummelassa ja Olkkalassa. Osuuskunta liittyi Suomen Osuuskauppojen Keskusosuuskuntaan 1905. (Myllyniemi: Vihdin historia 1800-1918 s. 140) Työväen oman osuuskaupan perustaminen Nummelaan tuli Hellen aloitteesta esille vasta syyskuussa 1915. (Ketola: Kestävällä tiellä s. 139) .

Helle kuului vuonna 1918 toimikuntaan, joka ajoi rautatiehanketta Helsingistä Vihdin kautta Loimaalle.

Vuoden 1921 oppivelvollisuuslain perusteella Vihtiin perustettiin piirijakotarkastus- ja oppivelvollisuuslain täytäntöönpanokomitea. Lisäksi muodostettiin komitea laatimaan kansakoulujen ohjesääntöä, jonka komitean jäsenenä oli myös valtuuston puheenjohtaja Helle. (s. 90)

Hän oli Nummelan torikaupan alullepanijoita sekä laatimassa torin järjestyssääntöjä 1922.

Hän kuului Nummelan osuuskassan perustajajäseniin 1923.

Nummelanseudun vapaaehtoinen palokunta merkittiin yhdistysrekisteriin 22.6.1929.

Puheenjohtajana oli Edvard Helle ja sihteerinä John Hänninen. (Ketola: Kestävällä tiellä ss.84 - 85)

Edvard Helle kuoli kotonaan Nummelassa 31.1.1931.

Teksti julkaistu alunoperin Vihti 500-juhlavuosisivustolla.